

Botrány a Katolikus Püspöki Kar 1951. évi hűségesküje utáni fogadáson ^[1]

„Az eskü letétele után az Elnöki Tanács tagjai, a miniszterek és a Püspöki Kar tagjai átvonultak a fogadó terembe, ahol gyönyörűen megterített asztalok várták a vendégeket. Azonban az asztalhoz félni úgyszólván lehetetlen volt, mivel a filmesek, fotósok és újságírók mint a sáskahad ellepték és úgyszólván falták az ételeket, a likőrt és pálinkát borospoharakból itták. Kettő közülük teljesen berúgott.”

Bevezető

1951. július 21-én kiemelkedő jelentőségű esemény zajlott le az Országházban: a magyar katolikus egyház vezetői több évi ellenállás után meghajoltak az államhatalom előtt, és letették az esküt a Népköztársaságra, az 1949-es Alkotmányra.

Milyen út vezetett el eddig az időpontig és mennyi küzdelem zajlott le az ezt megelőző években?

A 20. század negyvenes évtizedének a végén egyre gyorsuló ütemben bontakozott ki a harc az ateizmust hirdető állam és az egyházak, főleg a Római Katolikus Egyház között. Ezeket a politikai összecsapásokat a kommunista párt által irányított államhatalom nyerte meg, az egyházakat, főleg a katolikus egyházat pedig folyamatos vereségek és veszteségek érték. Az eseménysor főbb állomásai: 1948 közepén államosították az egyházi iskolákat, ugyanezen év decemberében letartóztatták, és 1949 elején börtönbüntetésre ítélték *Mindszenty József* bíborost, esztergomi érseket. 1949 szeptemberétől fakultatívvá (vagyis csak választhatóvá) tették az addig mindenre kötelező vallásoktatást. Októberben a Minisztertanács rendeletileg tette kötelezővé a Magyar Népköztársaságra, valamint az Alkotmányra leteendő esküt. Ezzel a katolikus klérustól a népköztársaság hivatalos elismerését akarták kikényszeríteni. (Az eskü szövege a következő volt: „Én X. Y. esküszöm, hogy a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és Alkotmányához hű leszek; az Alkotmányt és az alkotmányos jogszabályokat megtartom; az állami hivatalos titkot megőrzöm; hivatásom körében a nép érdekeinek szolgálatával járok el, és minden igyekezettel azon leszek, hogy működésemmel a Magyar Népköztársaság megerősítését és fejlődését előmozdítsam.”) Az eskü letételét azonban a püspöki kar és a szerzetesrendek vezetői megtagadták, arra hivatkozva, hogy ilyen cselekményt csak az „Apostoli Szentszék”, vagyis a Vatikán engedélyével tehetnének meg.

1950 nyarán a déli határsávból telepítették ki a szerzeteseket, majd visszavonták e rendek működési engedélyét is (tehát feloszlatták őket), s csupán a megmaradó katolikus iskolákban „a tanítás ellátására szükséges megfelelő számú” tanítórind tevékenységét tették lehetővé.

1951-ben a kormányzat újabb lépéseket tett az egyházak ellenében: *Grösz József* kalocsai érseket - Mindszenty bebörtönzése után a katolikus egyház vezetőjét - május folyamán szintén letartóztatták, és összeesküvés címén pert kezdeményeztek ellene. 1951. június 23-án - a Grösz-per második napján - több megyéspüspököt ideiglenes háziőrizetbe helyeztek, és a június 28-ai ítéletben Grösz Józsefet 15 év fegyházra ítélték (vádolt-társai és a mellékperekben szereplők súlyos ítéleteket kaptak, több halálos ítélet is született).

Ezzel a katolikus egyház súlyos defenzívába szorult, sőt kénytelen volt látványosan is meghajolni a kommunista államhatalom előtt.

Július 3-án a püspöki kar nyilatkozatot adott ki arról, hogy a népköztársaság törvényeit megtartja, az ún. „államelles” tevékenységet elítéli, és a korábbi egyház és állam közötti megállapodásokat betartja. Másnap a Minisztertanács törvényerejű rendeletet adott ki a főkegyúri jog gyakorlásáról (vagyis az egyházi állások betöltésének, a kinevezések jogáról), mely szerint új egyházi vezető csak az Elnöki Tanács előzetes hozzájárulásával kerülhet pozíciójába.

1951 július végén a püspöki kar nem halogathatta tovább a tőle elvárt aktust: a főpapok 21-én az Elnöki Tanács előtt személyesen megjelenve letették a fentebb ismertetett szövegű államesküt.

Magyar Filmhíradó 1951/30. - Felesküldött alkotmányunkra a római katolikus püspöki kar.

Képsorleírás: Autók érkeznek az Országház elé. Shvoj Lajos fehérvári püspök, Dudás Miklós görög katolikus püspök, Péteri József váci püspök, Badalik Bertalan veszprémi püspök, Hamvas Endre püspök és Beresztóczy Miklós vikárius, Virág Ferenc püspök, Widmann Kornélia Mária tartományfőnök, Sárközi Pál pannonhalmi főpap, Szécsi Antal püspöki helynök, Máté János vikárius, Szabó Imre segédpüspök, Pintér László és Brezanóczky Pál helynökök, Bárd János segédpüspök, Kulányi Ferenc kalocsai érseki helytartó, Papp Kálmán győri püspök kiszállnak az autókból és az Országház lépcsőin mennek a kupolacsarnok felé. [\(folytatás\)](#) ^[2]

Az eskü letételének eseménysorához kapcsolódóan ebben a cikkben egy érdekes adalékkal szolgálunk, amely bár közvetlenül nem ad új információkat az egyház és az állam közötti küzdelem történetéhez, sem pedig a hűségeskü letételének politikai vagy jogi körülményeihez, mégis is sok mindent megmutat az akkori idők mentalitásából.

Egyszerű esetről van szó, amely korábban is megtörtént, és manapság is gyakorta észlelhető, az adott helyzethez viszonyítva azonban igencsak komikusan hat, főleg, ha a kommunista párt által indított „kulturális forradalom” szándékához és céljaihoz, az új embertípus kineveléséhez hasonlítjuk.

A hűségeskü követő történésekből a következőket lehet rekonstruálni: az eskü után a résztvevők a szomszédos terembe vonultak át, ahol fogadást rendeztek a számukra. A megterített asztaloknál azonban a korabeli „médiamunkások” rendkívül illetlen módon és ízléstelenül viselkedtek, az első leírások szerint úgy körbeállták az asztalt, hogy másoknak oda sem lehetett félni. Teljes igyekezettel láttak neki felfalni a kirakott inyencségeket, sőt a leírtak szerint a „süteményt és a tortát megállás nélkül ették”. Az italokat sem hagyták veszendőbe menni, még a likőröket is borospoharakból itták.

Az eset nagy botrányt keltett, a fogadást rendező Elnöki Tanács Hivatalának személyzete mélyen felháborodott a történeteken. Állításuk szerint „bár az eddigi fogadásokon sem volt fent nevezetteknek magatartása kifogástalan, azonban a legutóbbi minden eddigit felülmúlt [...] minden egyes dolgozónk felháborodással szemlélte viselkedésüket, maga az ÁVH-s bajtárs sem bírta szó nélkül nézni az egészet” - foglalták össze a két nappal később, július 23-án írt egyfajta feljelentésükben, amit Rákosi Mátyas pártfőtitkár részére küldtek meg.

Ekkor lett „ügy” a dologból. Az iratot kivizsgálásra átküldték a sajtó felett felügyeletet gyakorló Népművelési Minisztériumhoz.

Jánosi Ferenc miniszterhelyettes elrendelte az eset vizsgálatát, aminek folyamatát a most közölt iratok dokumentálják. Ezek lényege: az esetet elítélték, és már előre nevelő hatású büntetést helyeztek kilátásba. A különböző sajtóorgánuk kiküldött munkatársainak viselkedését utólag ellenőrizték, azonban kissé meglepő fordulatlan nem találták bizonyítottnak a róluk leírtakat, sőt a vizsgálatot tartó minisztériumi középvezető szavai szerint „akik az alatt az idő alatt, amíg mi ott voltunk, a legrendesebb magatartást tanúsították. Nem helytálló az a megjegyzés, hogy közülük bármelyik is berúgott volna.” A vizsgálat ezt követően már csak arra irányult, hogy kiderítsék, ki volt az a két személy, aki berúgott. Az illetlen viselkedés, az ételek felevésének „büne” gyorsan feledésbe merült. A gyanú a filmhíradós munkatársakra terelődött, s bár a Híradó- és Dokumentum Filmgyár igyekezett elodázni az ügyet és sokáig nem válaszolt, a minisztérium nem hagyta annyiban: három hónappal az eset után felszólításban sürgette meg a fegyelmi vizsgálat befejezését.

A vizsgálatot végül úgy zárták le, hogy két befolyás nélküli, egyszerű technikai szakembert találtak vétkesnek a munkafegyelem megszegésében (munkaidő alatti szeszfogyasztás, hangoskodás). Ehhez hozzátartozik, hogy az egyikről utóbb az is kiderült: egyik kollégáját „tettleges bántalmazás kilátásba helyezésével megfenyegette”. Kettejükét fegyelmi részesítették, s pénzbüntetésre ítélték. A minisztérium elégedetten vette tudomásul az ügy ily módon történő lezárását.

Az első leírásban foglalt adatok menet közben megváltoztak, és a vizsgálat végén már szó sem volt az onnan tudósító újságírók, beleértve a kiemelt napilapok (Szabad Nép, Magyar Nemzet) tudósítóinak vagy éppen az MTI munkatársának felelősségre vonásáról. Mint említettük, csak jelentéktelen „kiszolgáló” személyeket tettek felelőssé és szabtak ki rájuk büntetést, pedig a feljelentés szerint az eskü után az „asztalhoz fézni úgyszólván lehetetlen volt”.

A dokumentumokat időrendben közöljük, melyekben az egyértelmű elgépeléseket javítottuk, a rövidített szavakat [] jelben egészítettük ki. Az iratokban szereplő nevek esetében úgy jártunk el, hogy a kisebb beosztású dolgozók neveinek esetében csak az utóneveket adtuk meg teljesen, a vezetékneveket kezdőbetűvel jelöltük. A minisztérium vezetőit, valamint az ismertebb újságírókat teljes névvel adjuk közre. A végül fegyelmi vétségben elmarasztalt két filmtechnikus nevét szintén csak kezdőbetűvel és keresztnévvel hozzuk nyilvánosságra.

Források

1.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hivatali személyzetének feljegyzése a püspöki hűségeskü után történekről

1951. július 23.

K/6/2185.

Rákosi Titkárság részére

Feljegyzés

Röviden kívánunk beszámolni a filmeseknek, fotósoknak és az újságíróknak arról a minősíthetetlen magatartásáról, melyet a Püspöki Kar esküvétele alkalmából rendezett fogadáson tanúsítottak. Bár az eddigi fogadásokon sem volt fent nevezetteknek magatartása kifogástalan, azonban a legutóbbi minden eddigit felülmúlt. Ez pedig megnyilvánult a következőkben:

Az eskü letétele után az Elnöki Tanács tagjai, a miniszterek és a Püspöki Kar tagjai átvonultak a fogadó terembe, ahol gyönyörűen megterített asztalok várták a vendégeket. Azonban az asztalhoz fézni úgyszólván lehetetlen volt, mivel a filmek, fotósok és újságírók, mint a sáskahad ellepték, és úgyszólván falták az ételeket, a likőrt és pálinkát borospoharakból itták. Kettő közülük teljesen berúgott. A süteményt és a tortát megállás nélkül ették. Minden egyes dolgozónk felháborodással szemlélte viselkedésüket, maga az ÁVH-s [Államvédelmi Hatóság] bajtárs sem bírta szó nélkül nézni az egészet.

F. elvtársnő beszélt is a filmek vezetőjével, B. elvtárssal és kihangsúlyozta, hogy viselkedésük minősíthetetlen. Ezt a fogadást nem az ő részükre rendezték, semmi akadálya annak nincs, hogy a fogadás után a maradványokból ne fogyasszanak, de az hogy ilyen módon viselkedjenek, ennek egyszer és mindenkorra véget kell vetni. Nemcsak az anyagiak vannak itt szem előtt tartva, hanem az erkölcsi oldala is a dolognak. B. elvtárs nem a legnagyobb elismeréssel vette a dolgot tudomásul.

Később K. elvtársnak is volt vitája egy filmmel, aki beismerte helytelen viselkedésüket.

Kérjük a Titkárságot, szíveskedjenek az ügyet a jövőre való tekintettel kivizsgáltatni.

Budapest, 1951. július 23.

aláírás

Sz. Kálmánné

párttitkár

aláírás

B. Vilmos

hivatalvezető

aláírás

K. Ferenc

főelőadó

személyi titkára

aláírás

F. Hilda

Rónai [Sándor] elvtárs

aláírás

L. Mihályné

gépirónő

Jelzet: MNL OL XIX-I-3-h-989-1951. (1. d.) - Eredeti, gépelt, aláírt és bélyegzővel ellátott tisztázat.

2.

Minisztériumi javaslat a vizsgálat megkezdésére

1951. július 24.

Jánosi elvtárs!

Javaslom, hogy gyors és szigorú vizsgálatot tartsunk ebben az ügyben. A Sz. N. -től [Szabad Néptől] két ember volt kinn, akiktől jelentést kérek. A büntetés „nevelő hatású” legyen és hozzuk nyilvánosságra, természetesen csak a szakmában.

VII/24

H.

VII/25-én Hartaival megbeszélve! H.

Jelzet: MNL OL XIX-I-3-h-989-1951. (1. d.) - Eredeti, kézzel írt és aláírt tiszttázat.

3.

Hartai Lászlónak, a Sajtóközigazgatási Osztály vezetőjének feljegyzése Jánosi Ferenc miniszterhelyettes részére

1951. augusztus 14.

Feljegyzés Jánosi elvtárs részére

A püspökök eskütetele alkalmával, mint erről [popup title="Mihályfi [Ernő]" format="Default click" activate="click" close text="Mihályfi Ernő (1898–1972), újságíró, kommunista politikus. A két világháború között újságíróként, szerkesztőként dolgozott, illetve tagja volt a Független Kisgazdapártnak. A háború után kisgazda politikus, tájékoztatásügyi miniszter, 1949-től az Elnöki Tanács tagja. 1951 elején népművelési miniszterhelyettesé nevezték ki. 1957-től haláláig a Magyar Nemzet című napilap főszerkesztője."] elvtársnak beszámoltam, összesen három újságíró volt jelen; a Szabad Néptől [popup title="Méri [Tibor]" format="Default click" activate="click" close text="Méri Tibor (1924–), újságíró. A Szabad Nép, vezető munkatársa. 1953 után Nagy Imre támogatója, 1956-ban külföldre távozott, több antikommunista könyvet írt, és az emigrációs Irodalmi Újságot szerkesztette."] elvtárs, a Magyar Nemzettől M. Károly, a Magyar Távirati Irodától F. Tamás, akik az alatt az idő alatt, amíg mi ott voltunk, a legrendesebb magatartást tanúsították. Nem helytálló az a megjegyzés, hogy közülük bármelyik is berúgott volna.

A fentiek alapján magam részéről nem tartottam szükségesnek külön vizsgálat indítását.

Budapest, 1951. augusztus 14.

Dr. Hartai László
főosztályvezető

Jelzet: MNL OL XIX-I-3-h-989-1951. (1. d.) - Eredeti, gépelt és aláírt tiszttázat.

4.

Aláírás nélküli feljegyzés a fogadáson történtek kivizsgálásáról

1951. augusztus 23.

A püspöki kar eskütetele alkalmával történt ügy kivizsgálásánál külön-külön beszélgetést folytattam a feljegyzés aláíróival. K. Ferenc, F. Hilda és Sz. Kálmánné elvtársakkal. Kérdésemre elmondták: ez az eset nem először történt meg, de neveket mondani nem tudtak. Én egyenként megneveztem külön-külön az újságírókat és leírtam külsejüket, akkor kijelentették, hogy ők nem lehettek, mert ők a püspökök között sétáltak, és jegyzeteket készítettek. A Magyar Fotó munkatársát valamennyien ismerik, meg is dicsérték, hogy nagyon szerény és szorgalmasan végzi a munkáját, a végén ők kínáltak meg enivalóval. Így csak a filmfotós műszakiakról lehet szó, akik a jupiter lámpákat ilyen alkalmakkor fel szokták szerelni, és egyéb szerelőmunkát is végeznek. K. elvtárs elmondotta, hogy a főszerelőnek azonnal szólt is a helytelen viselkedés miatt, amit az el is fogadott. Ugyanezt megismételte B. elvtársnak is. A két ittas ember is a műszakiak közül való volt. A feljegyzéssel céljuk az volt, elkerülni, hogy ilyen eset a jövőben megismétlődjék.

Budapest, 1951. augusztus 23.

[A feljegyzés aljára kézzel írt jegyzet.]

Jánosi elvtárs, az újságírók viselkedése tisztázva van. Ismerem a kiküldött munkatársakat, teljesen lehetetlennek tartottam, hogy ők viselkedtek volna ilyen minősíthetetlenül. A filmhíradó munkatársaival szemben alkalmazni kellene a H. által javasolt eljárást.

VII/23

Mihályfi [Ernő]

Jelzet: MNL OL XIX-I-3-h-989-1951. (1. d.) - Eredeti, gépelt és aláírás nélküli tiszttázat. A feljegyzésen a „L[átta] Révész, Bedőné” kézírásos aláírás szerepel.

5.

A Magyar Híradó és Dokumentum Filmgyár átirata a Népművelési Minisztérium Filmfőosztályának a kiszabott büntetésről

1951. november 1.

Magyar Híradó és Dokumentum

Filmgyár

Bp. [Budapest], Könyves Kálmán krt. 15.

Tárgy: Püspöki kar eskütételével kapcsolatos egyes híradó munkatársak viselkedéséről felvett jegyzőkönyv eredménye.

Hivatkozással [az] 1770/4/4-45 jelű levelükre közöljük:

A magyar püspöki kar hűségnyilatkozata letételekor filmfelvételek alkalmával két dolgozónk, név szerint: T. György és R. Géza követett el helytelen viselkedésével fegyelmi vétséget.

Ezért T. György terhelhet munkafegyelem és munkaerkölcs szabályainak megsértése fegyelmi vétségének elkövetése miatt, mely cselekménye a 34/1950 (I. 27.) MT [minisztertanácsi] sz[ámú] rendelet, mint fegyelmi szabályzat 6. §-ának (egyed.) bek[ezdése] 1. pontjába ütközik, írásbeli megrovásban és 50 Ft [forint] pénzbüntetésbe részesítettük. A pénzbüntetést az 1951. évi szeptember 30. napján folyósított fizetéséből levonásba hoztuk.

Indokolás:

A lefolytatott fegyelmi eljárás során megállapítást nyert, hogy T. György a Parlamentben végzett hivatalos munka közben szeszes italt fogyasztott és leittasodott. Ilyen állapotban a munkaidő alatt feltűnően viselkedett, hangoskodott, munkatársait így különösen B. elvtársat tetteges bántalmazás kilátásba helyezésével megfenyegette.

R. Géza terhelhet a 34/1950 (I. 27.) MT [minisztertanácsi] sz[ámú] rendelet mint fegyelmi szabályzat 6. §-ának (1) bek[ezdése] 1. pontjába ütköző munkafegyelem és szocialista munkaerkölcs szabályainak megsértése, fegyelmi vétség elkövetése miatt 30 Ft [forint] pénzbírság megfizetésében részesítettük, mely összeget a [folyó] év szeptember hó 30. napján folyósított fizetéséből levonásba hoztuk.

Indokolás:

A lefolytatott fegyelmi eljárás során megállapítást nyert, hogy terhelte a Parlamentben végzett hivatalos munkáját erősen szeszes állapotban végezte s így izléstelenül tréfálkozott, majd hangoskodással feltűnően és megbotránkoztatóan viselkedett idegenek előtt is, ami által rontotta [a] gyárunk dolgozói iránti megbecsülést.

olvashatatlan aláírás

Leiter Ernő igazgató

Jelzet: MNL OL XIX-I-3-h-989-1951. (1. doboz) - Eredeti, gépelt, aláírt és bélyegzővel ellátott tisztázata.

6.

Feljegyzés Jánosi Ferenc miniszterhelyettes részére a vizsgálat eredményéről

1951. december 19.

Feljegyzés Jánosi elvtárs részére

A kapott feljegyzések alapján vizsgálatot indítottunk és megállapítást nyert, hogy a helytelen magatartást tanúsító két filmes a HDF [Híradó- és Dokumentum Filmgyár] dolgozója volt.

A lefolytatott fegyelmi vizsgálat eredményeképpen T. György és R. Géza világozókat a vállalat fegyelmi bizottsága 50, illetve 30 Ft pénzbírságra ítélte, s az összeget fizetésükből levonatta.

Írásban utasítottuk a vállalatot, hogy a fegyelmi vizsgálat eredményét termelési értekezleten közöljék a dolgozókkal, olyan formában, hogy az nevelő hatású legyen.

Budapest, 1951. december 19.

K. Jenőné

Címkék:

[alkotmány](#) ^[3]

[katolikus](#) ^[4]

[Katolikus Püspöki Kar](#) ^[5]

[Mindszenty József](#) ^[6]

[Mindszenty](#) ^[7]

[Elnöki Tanács](#) ^[8]

[Magyar Kommunista Párt](#) ^[9]

[MKP](#) ^[10]

[Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[11]

[MDP](#) ^[12]

[ÁVH](#) ^[13]

[Államvédelmi Hatóság](#) ^[14]

[Rákosi](#) ^[15]

[Rákosi Mátyás](#) ^[16]

[Rákosi-korszak](#) ^[17]

[Grósz József](#) ^[18]

[1951](#) ^[19]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/botrany_a_katolikus_puspoki_kar_1951_evi_husegeskuje_utani_fogadason.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/botrany_a_katolikus_puspoki_kar_1951_evi_husegeskuje_utani_fogadason.html

[2] <http://www.filmintezet.hu/uj/hirado/heti/index.php?y=hir&id=732&eid=3693>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/alkotmany>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/katolikus>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/katolikus-puspoki-kar>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mindszenty-jozsef>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mindszenty>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/elnoki-tanacs>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-kommunista-part>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mkp>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/avh>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allamvedelmi-hatosag>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi>

[16] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-matyas>

[17] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-korszak>

[18] <https://www.archivnet.hu/cimkek/grosz-jozsef>

[19] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1951>